

De ingewikkelde en riskante Pensioenwet is het product van netwerkcorruptie

Door [Gastauteur](#) - 14 juni 2023

Geplaatst in [Democratie](#) - [Lobbycratie](#) - [Pensioenen](#)

*door Rob de Brouwer**

De Wet toekomst pensioenen is in beide Kamers met ruime meerderheid aangenomen. Maar het nieuwe pensioenstelsel is gecompliceerd en riskant. Nergens ter wereld is een ombouw van een sociaal product van deze omvang en complexiteit eerder vertoond. Waarom in Nederland wel? In het pensioendossier komen de aspecten samen die ook bij andere politieke dossiers bepalend zijn.

Het leven is onmogelijk te leven zonder risico's. Maar het aanvaarden van risico's dreigt een taboe te worden. Als ons iets overkomt gaan we naar schuldigen zoeken die we verantwoordelijk kunnen stellen. Die schuldige is vaak de overheid. Om zich te wapenen tegen mogelijke beschuldigingen is het verkleinen van risico's voor de overheid zelf en het doorschuiven van verantwoordelijkheden naar derden de standaardaanpak geworden. Daarom worden deelnemers van pensioenfondsen nu belast met alle risico's.

De polder en het regeerakkoord

Anders dan in andere landen om ons heen speelt in Nederland de polder een belangrijke rol in de besluitvorming. Bij optredende problemen worden commissies benoemd om een advies uit te brengen over een mogelijke oplossing. Vervolgens laten adviesraden hun licht schijnen over het advies. En hun standpunt belandt al dan niet politiek ingekleurd in de programma's van politieke partijen.

De ingewikkelde en riskante Pensioenwet is het product van netwerkcorruptie

Een regeerakkoord komt tot stand na onderhandelingen over die verschillende standpunten. In een latere fase is kritiek dan eigenlijk niet meer mogelijk. Een fractielid zal een belangrijk punt in het regeerakkoord niet ter discussie stellen. Dan hebben we een regeringscrisis. Kijk maar naar de hevige reacties op de suggestie van Wopke Hoekstra om het behalen van de stikstofdoelstelling met vijf jaar te verschuiven.

Hier manifesteert zich nog een ander verschijnsel: de *insiderdemocratie*, [zoals beschreven door Syp Wynia](#). De insiderdemocratie ontstaat omdat in elke partij de partijleider direct invloed uitoefent op zowel kandidaten voor de kieslijst als de inhoud van het verkiezingsprogramma. Carrière binnen de partij is dus sterk afhankelijk van de partijtop en daarom zullen Kamerleden zich richten naar de wensen van die partijtop. Een voorbeeld van wat er kan gebeuren met een dissident, is het lot van Pieter Omtzigt.

De lobby

In dit hele proces speelt de lobby van belanghebbenden een belangrijke rol. In ons land is het lobbycircuit uitgegroeid tot enorme proporties. Het circuit is zelfs zodanig vervlochten met de politiek, dat sprake is van *netwerkcorruptie*, een begrip geïntroduceerd door lector Willeke [Slingerland](#).

Netwerkcorruptie is een fenomeen waarin mensen die elkaar kennen een exclusief netwerk vormen dat anderen uitsluit. De leden van zo'n netwerk spelen elkaar baantjes toe, zoals het lidmaatschap van een van de adviescommissies die in de polder de basis voor het beleid formuleren. Critici van het nieuwe pensioenstelsel die alternatieve oplossingen bedachten, werden genegeerd of buiten de orde geplaatst.

Dat netwerkcorruptie bij het pensioendebat een grote rol speelde wordt geïllustreerd door het feit dat verreweg de meeste kritiek op de plannen afkomstig was van gepensioneerde hoogleraren, oud-bestuurders van pensioenfondsen en onafhankelijke journalisten. Zij behoren niet (meer) tot het netwerk en konden dus vrijuit spreken.

De complexity bias

Complexity bias of complexiteitsvooroordeel is het verschijnsel dat een ingewikkelde oplossing voor een probleem gevoelsmatig beter wordt gevonden dan een simpele oplossing. In het geval van ons pensioenstelsel was de simpele oplossing - verhoging van de rekenrente - politiek onaanvaardbaar. Er werd een uiterst ingewikkeld premiestelsel uitgedokterd dat nergens ter wereld bestaat en dat dus ook nooit eerder is uitgetest.

Slechts weinig ingewijden begrijpen alle details van het nieuwe pensioenstelsel. Met behulp van modellen en duizenden scenario's werden berekeningen gemaakt waaruit zou moeten blijken dat de doelstelling - een waardevast pensioen op het niveau van 80% van het middelloon - haalbaar is.

De ingewikkelde en riskante Pensioenwet is het product van netwerkcorruptie

Maar bij die berekeningen werden fouten gemaakt, omdat de minister en haar ambtenaren zelf niet begrepen hoe het werkt. Toen die fouten door actuaris Henk Bets werden ontdekt kwam de gebruikelijke reactie: eerst ontkenning en toen dat niet houdbaar bleek, noemde de minister het niet een fout maar 'een andere benadering'.

De nieuwe pensioenwet wordt in zijn uitvoering een enorme operatie die geen enkel precedent waar ook ter wereld kent. En toch wordt die doorgezet, want de ingewikkelde en unieke oplossing moet wel goed zijn.

Ergo

We gaan allemaal autorijden in een volkomen nieuw ontwikkelde auto die nog nooit op de weg is geweest en allerm minst goed is uitgetest. Dat gaat vroeg of laat mis. Zoals het bij talloze politieke dossiers misging en nog steeds misgaat.

In het hele proces van besluitvorming hebben deelnemers en pensioengerechtigden nooit centraal gestaan. Precies zoals in de Nederlandse politieke cultuur na de verkiezingen de kiezer nooit meer centraal staat.

**Rob de Brouwer is schrijver van het boek 'Het pensioendrama ontrafeld. Waarom je te veel spaart en te weinig krijgt'. Hij schreef dit artikel namens het Senioren Netwerk Nederland, een netwerk dat 210.000 leden vertegenwoordigt. Wynia's Week verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. De donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk*